הִלְכוֹת צִיצִית סִימָן יא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מח]

וְהוּא הַדִּין אִם נִקְרַע בְּהַנֶּקֶב עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה לֹא נִשְׁאַר בּוֹ כַּשִּׁעוּר(66).

66) ולענין מי שהרחיב את הנקב בידים עד אשר התמעט השיעור, נסתפק בזה הא"א (ס"ק יג), וצידד מסברא שכשר. אולם לכתחילה, משמע מדברי המשנ"ב להלן (ס"ק נא) שאין לעשות כן, כדי שלא יבואו הרואים לומר שהוא פסול, שהרי אין כולם יודעים את הדין.

[משנ"ב ס"ק נ]

וּקְרָא כְּתִיב 'וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם', לֹא הִקְפִּידָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁבִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה יִהְיוּ עַל הַכָּנָף וְלֹא אַחַר־כָּךְ(67).

67) ומה שהוצרכו לטעם זה ולא הכשירו מטעם שאמרו בגמרא (מנחות לה, ב) שגרדומי ציצית בשרים, וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' יב ס"א) שאם נפסקו כל חוטי הציצית ונשאר מהם רק כדי עניבה הם כשרים, ואף כאן שניתקו חוטי הערב עד שלא נשאר בכנף שיעור קשר אגודל נאמר שהוא כשר, ביאר בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' א) שאין להכשיר גרדומים אלא מפני שלשון 'ציצית' משמע אפילו כל שהוא, אלא שבהלכה למשה מסיני נאמר בהם שיעור, ולכן גרדומין כשרים כיון שעל כל פנים שם ציצית עליהם. אבל בנקרע כנף הטלית ולא נשאר כמלא קשר אגודל, שדין זה נלמד מכתוב מפורש 'על כנפי בגדיהם', בו אין היתר של נשתיירו גרדומיו.

[משנ"ב שם]

אֲבָל אִם רוֹצֶה לְהַטִּיל בּוֹ צִיצִית אֲחֵרוֹת, דַּהֲוֵי עֲשִׂיָּה חֲדָשָׁה, פָּסוּל עַד שֶׁיִּתְפֹּר מִתְּחִלָּה(68).

68) ואם תלה ואחר כך תפר, הרי זה פסול מדין 'תעשה ולא מן העשוי', וכמו שכתב לעיל (ס"ק מג). והחזו"א (או"ח סי' ג ס"ק כג) כתב שאפשר שכשר.

[משנ"ב ס"ק נב]

רֹחַב הַבֶּגֶד קָרוּי מַה שֶּׁמְּלֻבָּשׁ בּוֹ הָאָדָם קוֹמָתוֹ מֵרֹאשׁוֹ לְרַגְלָיו, וְאֹרֶךְ הַבֶּגֶד קָרוּי מַה שֶּׁמִּתְעַטֵּף בּוֹ(69).

69) ומה שאנו לובשים טלית קטן כשאורכה לקומת האיש, ביאר בשו"ת הרדב"ז (ח"ו סי' ב אלפים קו) שהוא מפני שאין העיטוף לעיכובא, וכיון שאנו מתעטפים בשעת התפילה בטלית גדול שרוחבה לקומת האיש די בכך, וכדי לקיים מצות ציצית כל היום אנו לובשים טלית קטן תחת המלבושים ואי אפשר ללובשה אלא כשאורכה לקומת האיש. ועוד, שדוקא בזמן שרוצה להתעטף צריך שיהיה רוחבה לקומת האיש שכך היא דרך העיטוף, אבל בזמן שלובשה אדרבה צריך שאורכה יהיה לקומת האיש, אמנם צריך שיהא הבגד ראוי לעטיפה, ואם אינו בשיעור הראוי לעטיפה, אינו חייב בציצית. ובזה ביאר מה שכתב השו"ע לקמן (סי' טז ס"א) ששיעור טלית הוא כדי שיתכסה בה ראשו ורובו של קטן בין באורך ובין ברוחב, כיון שבגד שאין ברוחבו בכדי לכסות קטן אינו ראוי לעטיפה ואינו חייב בציצית.

[משנ"ב ס"ק נז]

וְהוּא הַדִּין אִם חוּטֵי הַשְּׁתִי בּוֹלְטִין בְּלֹא עֵרֶב אוֹ עֵרֶב בְּלֹא שְׁתִי, יֵשׁ סָפֵק אִם עוֹלִין לַמִּנְיָן, וְעַל־כֵּן יַחְתֹּךְ אוֹתָם בִּמְקוֹם הַכְּנָפוֹת(70).

70) ובספר ארחות רבנו (ח"א עמ' כא) כתב, שהגרי"י קניבסקי נהג לחתוך בטליתו את אותם החוטים העשויים לקישוט מסביב לכנפות באורך עשרה ס"מ.

המשך מעמוד קודם

60) והחזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק כג), שיתכן שבאופן כזה כשר, שכן עיקר המצוה נעשה, אלא שחסר תיקון בלבד.

[משנ"ב ס"ק מד]

וְאוּלַי זֶה גַּם־כֵּן מְעַכֵּב אַף בְּדִיעֲבַד(61).

61) והחזו"א (או"ח סי' ג ס"ק יב) כתב שכשר, שהרי אמרו חז"ל שצריך להרחיק מלא קשר גודל, ולמה נוסיף עוד משהו. אלא שכתב שאין נפקא מינה בנדון זה, שהרי אי אפשר לצמצם, וממילא צריך להרחיק עד שיצא הספק מליבו.

[משנ"ב ס"ק מה]

פָּשׁוּט דְּזֶה גַּם־כֵּן מְשַׁעֲרִינַן בְּאָדָם בֵּינוֹנִי(62).

62) ובתב בספר שיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות ג), שבארבעה ס"מ יש קשר אגודל בריוח, וכנראה שאף בשלשה ס"מ ומחצה כבר יש שיעור קשר אגודל של אדם בינוני. עוד כתב שם, שכיון ששיעור שלש אצבעות עולה יותר משבעה ס"מ, יש לעשות את הנקב בס"מ החמישי השישי או השביעי, אלא שראוי להחמיר שלא לעשות את הנקב בס"מ השביעי, וכדי לצאת ידי כל הדעות יש לעשות את הנקב בסוף הס"מ החמישי. והחזו"א היה נוהג למדוד ארבעה וחצי ס"מ ושם היה מורה לעשות את נקב הציצית. ובקובץ אגרות (ח"א סי' י) כתב שהשיעור הוא מ-4 ס"מ עד 5 ס"מ. ולשיטת הגר"ח נאה שיעור קשר גודל הוא בין שלשה וחצי לארבעה ס"מ.

[ביה"ל ד"ה יעשה]

וּמוֹדְדִין ג' אֶצְבָּעוֹת מִנֶּקֶב רִאשׁוֹן בַּבֶּגֶד(63), לֹא מֵהַשֵּׁנִי שֶׁל צַד יָמִין וְצַד שְׂמֹאל(64).

63) ונקב ראשון, פירש השונה הלכות (סס"ט) שהוא הנקב הפנימי שבבגד.

64) והחזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק יב) שזה מעכב אפילו בדיעבד, והוסיף שאת הנקב החיצון מותר לעשית בפחות מקשר גודל.

[ביה"ל שם]

גַּם ב' הַנְּקָבִים יִהְיוּ בְּאֹפֶן שֶׁהַצִּיצִית יִהְיוּ תְּלוּיִין לְצִדְדֵי הַבֶּגֶד, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו, לֹא תְּלוּיִין לְצַד הָאָרֶץ(65).

65) ביאר החזו"א (שם), שאין כוונת הביה"ל שהציצית תהיה נוטפת, שהרי בכל אופן שיעשה לא יהיו הציציות נוטפות על הקרן, אלא כוונתו שיהיו שני הנקבים נמשכים לאורך הטלית, ואת הקשר יעשה סמוך לנקב החיצון, ובכך תהיה הציצית נוטפת על שטח הבגד שבין שני הנקבים. ולפי זה צריך להרחיק בין נקב לנקב, כדי שתהיה נטיפת הציצית ניכרת. ואם עשה את שני הנקבים לרוחב הבגד והציציות תלויות למטה, וכן אם עשה את הנקבים באלכסון, כתב שם שכשר בדיעבד.

יום ב׳ כ״ב אייר תשע״ה

הִלְכוֹת צִיצִית סִימָן יא

בְּאֵר הַגּוֹלָה

צ שָׁם ק טוּר מִפְּשָׁטְעוּת הַגְּמָרָא שָׁם
ר מַהֲרִי״א בְּשֵׁם סְמַ״ג
וְנ״י וּבַעַל הָעִטּוּר
וְרַבֵּנוּ יוֹנָה ש טוּר
ת בָּבָא קַמָּא קיט

שֶׁנֶּאֱמַר ׳עַל הַכָּנָף׳, וְאִם הָיָה לְמַטָּה מִמְּלֹא קֶשֶׁר גּוּדָל הָיָה תַּחַת הַכָּנָף: הגה וּמוֹדְדִין זֶה (יד) (מז) בְּיֹשֶׁר וְלֹא בַּאֲלַכְסוֹן מִן הַקֶּרֶן (ב״י): **י** צ**אִם הָיָה רָחוֹק מֵהַכָּנָף מְלֹא קֶשֶׁר גּוּדָל,** (מח) ***וְנִתְּקוּ** (מט) **מֵחוּטֵי הָעֵרֶב *עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בּוֹ כַּשִּׁעוּר, כָּשֵׁר, כֵּיוָן שֶׁהָיָה בּוֹ כַּשִּׁעוּר** (נ) **בְּשָׁעָה שֶׁהִטִּיל בּוֹ צִיצִית זֶה:** הגה ק׳וְנוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת (טו) אִמְרָא סְבִיב הַנֶּקֶב, שֶׁלֹּא יִנָּתֵק שָׁם וְיִהְיֶה (נא) פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר; וְכֵן עוֹשִׂין אִמְרָא בִּשְׂפַת הַבֶּגֶד לְמַטָּה, מֵהַאי טַעֲמָא (ב״י בשם סמ״ק וכל־בו): (נב) ק**יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּתוֹךְ** (טז) **רֹחַב הַבֶּגֶד** (נג) **אֵין לוֹ שִׁעוּר; וְיֵשׁ אוֹמְרִים,** ר**שֶׁדִּין רֹחַב הַבֶּגֶד כְּדִין הָאֹרֶךְ. וְנִרְאִין דִּבְרֵיהֶם: יא** ש**אִם הַגְּדִיל** (נד) **שֶׁקּוֹרִין אוּרִילְיְיזָא** (יז) (נה) **הוּא רָחָב, *לֹא יַטִּיל בּוֹ הַצִּיצִית; וְאִם הִטִּיל בּוֹ, פָּסוּל,** ד׳**עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם׳ כְּתִיב, וְזֶה אֵינוֹ נֶחְשָׁב מֵהַבֶּגֶד;** ת**אֲבָל עוֹלֶה הוּא לְשִׁעוּר מְלֹא קֶשֶׁר גּוּדָל וּלְהַרְחָקַת** (נו) **ג׳ אֶצְבָּעוֹת, כֵּיוָן שֶׁהַנֶּקֶב בְּתוֹךְ הַבֶּגֶד:** הגה *וְטוֹב שֶׁיִּמְדֹּד שִׁעוּר קֶשֶׁר גּוּדָל (יח) (נז) בְּלֹא הַגְּדִיל,

בַּאֵר הֵיטֵב

בּוֹ צִיצִית חָתַךְ בַּנֶּקֶב שֶׁיִּתָּלֵי הַצִּיצִית לְמַטָּה, פָּסוּל מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלמ״ה. טַלִּית שֶׁל צֶמֶר שֶׁהָיְתָה מְצֻיֶּצֶת כַּהֲלָכָתָהּ, וְנִמְצָא בַּגְּדִיל שֶׁל מֶשִׁי שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׂפַת הַטַּלִּית שֶׁהָיָה בּוֹ חוּטִין שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְהֻצְרְכוּ לִשְׁלֹף הַגְּדִיל לְנַתְּקוֹ מִן הַטַּלִּית, אִם יֵשׁ לִפְסֹל הַצִּיצִית שֶׁל טַלִּית זֶה מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלמ״ה, עַיֵּן בִּתְשׁוּבַת גִּנַּת־וְרָדִים חֵלֶק יו״ד בְּכוֹפוֹ שֶׁכָּתַב דְּרָאוּי לְהַחְמִיר לְהַתִּיר הַצִּיצִית וְלַחֲזֹר וּלְקָשְׁרָם, ע״ש: **(יד) בְּיֹשֶׁר.** עַיֵּן מ״ש הַט״ז ס״ק ט עַל הַב״י. וְהַמְּדַבֵּר בְּנֵי־חִיָּא הֵלִיץ בְּעַד רַבֵּנוּ ב״י, ע״ש: **(טו) אִמְרָא.** כָּתַב הַב״י: אֲפִלּוּ טְלַאי שֶׁל עוֹר יָכוֹל לְהַנִּיחַ סְבִיב הַנֶּקֶב: **(טז) רֹחַב הַבֶּגֶד.** אֹרֶךְ הַבֶּגֶד קָרוּי מַה שֶּׁמִּתְעַטֵּף בּוֹ, וְרָחְבּוֹ הַיְנוּ קוֹמָתוֹ מֵרֹאשׁוֹ לְרַגְלָיו: **(יז) הוּא רָחָב.** עַיֵּן בְּנֵי־חִיָּא וּבְיַד־אַהֲרֹן: **(יח) בְּלֹא הַגְּדִיל.**

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

בְּשֵׁם גִּנַּת־וְרָדִים, ע״ע שֶׁכָּתַב דְּיֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן שֶׁבִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת הַצִּיצִית הָיָה חָל עֲלֵיהֶם אִסּוּר כִּלְאַיִם, אֶפְשָׁר שֶׁשֵּׁם הַפְּסוּל גַּם עַל הַצִּיצִית, וְעַ״י הַשְּׁלִיפָה נִתְקְנוּ וְהו״ל תולמ״ה, לָכֵן יֵשׁ לְהַחְמִיר לְכַתְּחִלָּה. וּבְדִיעֲבַד יֵשׁ לִסְמֹךְ אַמַּכְשִׁירִין. ע״ש:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(לט) הַשָּׁוֶה לְבָשָׂר: **(מז) בְּיֹשֶׁר.** פֵּרוּשׁ, מִשְּׂפַת הַבֶּגֶד מוֹדְדִים בְּיֹשֶׁר הַג׳ אֶצְבָּעוֹת וְכֵן הַשִּׁעוּר דְּקֶשֶׁר גּוּדָל, בֵּין בָּאֹרֶךְ וּבֵין בָּרֹחַב, כִּדְלְקַמָּן בְּסוֹף סָעִיף י; וְאֵין מוֹדְדִין הַשִּׁעוּרִים בַּאֲלַכְסוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי הָאֲלַכְסוֹן מִתְמַעֵט הַמְּדִידָה לְעֵרֶךְ ב׳ חֲמָשִׁין [ב״י]: **י (מח) וְנִתְּקוּ וְכוּ׳.** וְהוּא הַדִּין (מ) אִם נִקְרַע בְּהַנֶּקֶב עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה לֹא נִשְׁאַר בּוֹ כַּשִּׁעוּר[66], וַאֲפִלּוּ נַעֲשָׂה זֶה תֵּכֶף אַחַר (מא) הַחֻלְיָא הָרִאשׁוֹנָה עִם הַקֶּשֶׁר, וְכִבְסָמוּךְ: **(מט) מֵחוּטֵי הָעֵרֶב.** וּמִמֵּילָא נִתְמַעֵט אֹרֶךְ הַבֶּגֶד עַל־יְדֵי זֶה. וּלְפִי מַה שֶּׁיְּבֹאַר בְּסָמוּךְ, הוּא הַדִּין אִם נִתְמַעֵט הַבֶּגֶד בְּרָחְבּוֹ: **(נ) בְּשָׁעָה.** וּקְרָא כְּתִיב ׳וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם׳, (מב) לֹא הִקְפִּידָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁבִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה יִהְיֶה עַל הַכָּנָף וְלֹא אַחַר־כָּךְ[67]. וְהַיְנוּ דַּוְקָא אוֹתָן הַצִּיצִית שֶׁנִּתְלוּ בְּהֶכְשֵׁר, אֲבָל אִם רוֹצֶה לְהַטִּיל בּוֹ צִיצִית אֲחֵרוֹת, דַּהֲוֵי עֲשִׂיָּה חֲדָשָׁה, פָּסוּל עַד שֶׁיִּתָּפֵר מִתְּחִלָּה[68], כִּדְלְקַמָּן בְּסִימָן טו, עַיֵּן שָׁם: **(נא) פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר.** אַף דִּבְדִיעֲבַד כָּשֵׁר, מִכָּל מָקוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת כֵּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ הָרוֹאִים לוֹמַר שֶׁהוּא פָּסוּל, דִּכְלֵי עָלְמָא לָאו דִּינָא גְּמִירֵי [ב״י]: **(נב) יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּתוֹךְ וְכוּ׳.** דִּסְבִירָא לְהוּ דְּעִקַּר שֵׁם כָּנָף שַׁיָּךְ עַל שָׂפָה הַתַּחְתּוֹן שֶׁל אֹרֶךְ הַבֶּגֶד, לֹא עַל רֹחַב הַבֶּגֶד. רֹחַב הַבֶּגֶד קָרוּי מַה שֶּׁמְּלֻבָּשׁ בּוֹ הָאָדָם קוֹמָתוֹ מֵרֹאשׁוֹ לְרַגְלָיו, וְאֹרֶךְ הַבֶּגֶד קָרוּי מַה שֶּׁמִּתְעַטֵּף בּוֹ[69], דְּדֶרֶךְ הָעִטּוּף הוּא בְּהָאֹרֶךְ: **(נג) אֵין לוֹ שִׁעוּר.** הַיְנוּ לְמַטָּה, דְּיָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִקֶּשֶׁר אֲגוּדָל, אֲבָל לְמַעְלָה מִג׳ אֶצְבָּעוֹת פָּסוּל [ב״י]: **יא (נד) שֶׁקּוֹרִין אוּרִילְיְיזָא.** הַיְנוּ מַה (מג) שֶּׁמַּנִּיחִין קְצָת חוּטֵי שְׁתִי בְּלֹא עֵרֶב, וּבַסּוֹף אוֹרְגִים. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ (מד) שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנֵנוּ קְרֵייקֶע״ס[1]. וְאֵין חִלּוּק (מה) בֵּין אִם הַגְּדִיל הוּא בְּאֹרֶךְ הַבֶּגֶד אוֹ בְּרָחְבּוֹ: **(נה) הוּא רָחָב.** שֶׁהוּא יוֹתֵר מִמְּלֹא קֶשֶׁר גּוּדָל, דְּאִם לֹא־כֵן בְּלָאו הָכִי פָּסוּל, כַּנַּ״ל: **(נו) ג׳ אֶצְבָּעוֹת.** הַיְנוּ שֶׁלֹּא יַרְחִיק הַנֶּקֶב מִשְּׂפַת הַגְּדִיל וָהָלְאָה יוֹתֵר מִג׳ אֶצְבָּעוֹת: **(נז) בְּלֹא הַגְּדִיל.** וְאִם (מו) הַגְּדִיל רָחָב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת אוֹ שָׁלֹשׁ, יַחְתֹּךְ מִקְצָתוֹ; וְהוּא הַדִּין אִם חוּטֵי הַשְּׁתִי בּוֹלְטִין בְּלֹא עֵרֶב אוֹ עֵרֶב בְּלֹא שְׁתִי, יֵשׁ סָפֵק אִם עוֹלִין לְמִנְיָן, וְעַל־כֵּן יַחְתֹּךְ אוֹתָם בִּמְקוֹם הַכְּנָפוֹת[70]. וְעַל־כֵּן (מז) שְׂפַת הַטַּלִּית שֶׁלָּנוּ שֶׁקּוֹרִין שְׁלַאַ״ק[2], שֶׁאֵין בּוֹ חוּטִין אֲרוּגִין מִשְּׁתִי וָעֵרֶב, יַחְתֹּךְ

בֵּאוּר הֲלָכָה

לְמַטָּה מִכַּשִּׁעוּר וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שֶׁמְּקוֹם הַנֶּקֶב יִהְיֶה לְמַעְלָה מִקֶּשֶׁר אֲגוּדָל. כֵּן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַטּוּר וּמַהֲרִ״י בֶּן חָבִיב שֶׁהוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף. אַךְ מִלְּשׁוֹן הָרוֹקֵחַ שֶׁהוּא בְּבֵית־יוֹסֵף בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל כָּתַב הָרוֹקֵחַ נִרְאֶה וְכוּ׳, מַשְׁמַע לִכְאוֹרָה שֶׁהוּא סוֹבֵר דְּאִם הַצִּיצִית הָיוּ בְּהַשְׁלָמַת קֶשֶׁר אֲגוּדָל בְּצִמְצוּם, אַף שֶׁאֵינָם לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, כָּשֵׁר, דְּנֶקֶב הַצִּיצִית יָכוֹל לִהְיוֹת בְּתוֹךְ הַשִּׁעוּר, אַךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְמַטָּה מֵהַשִּׁעוּר. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרוֹקֵחַ ׳בָּרֹחַב׳, צָרִיךְ לוֹמַר ׳דְּרֹחַב׳. וּקְצָת מַשְׁמַע בְּדִבְרֵי הַבַּ״ח שֶׁהוּא סוֹבֵר גַּם־כֵּן לְדִינָא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל וְיַעֲשֶׂה נֶקֶב בְּאֹרֶךְ הַטַּלִּית וְכוּ׳ בא״ד, וְכֵן מְבֹאָר בִּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם שֶׁכָּתַב: וּמַרְחִיק מִמֶּנּוּ לֹא יוֹתֵר עַל ג׳ אֶצְבָּעוֹת וְלֹא פָּחוֹת מִקֶּשֶׁר גּוּדָל, וּמַכְנִיס שָׁם אַרְבָּעָה חוּטִין וְכוּ׳; הֲרֵי דִּלְהַבַּ״ח מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם ׳וּמַכְנִיס שָׁם׳ קָאֵי אַתּוֹךְ צִמְצוּם שִׁעוּרִים הַלָּלוּ. אַךְ מִדִּבְרֵי הַדַּרְכֵי־מֹשֶׁה מַשְׁמַע שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הָרוֹקֵחַ לְעִנְיָן אַחֵר, עַיֵּן שָׁם, וְהוּא דֹּחַק גָּדוֹל בִּלְשׁוֹנוֹ, וְגַם מִדִּבְרֵי הַבֵּית־יוֹסֵף מַשְׁמַע שֶׁהוּא אֵינוֹ מְפָרֵשׁ כְּהַדַּרְכֵי־מֹשֶׁה, דְּאִם לֹא־כֵן הָיָה לֵהּ לְהַבֵּית־יוֹסֵף לְהַעְתִּיק דִּבְרֵי הָרוֹקֵחַ לְקַמָּן לְסַיַּעְתָּא לְהַטּוּר, וְהוּא אַדְּרַבָּה כָּתַב בְּהֶפֶךְ מִזֶּה שָׁם, שֶׁלֹּא מָצָא דִּין זֶה מְבֹאָר בְּשׁוּם מָקוֹם, אֶלָּא וַדַּאי דְּהַבֵּית־יוֹסֵף אֵינוֹ מְפָרֵשׁ כִּדְבָרָיו. אַךְ לְכַתְּחִלָּה בְּוַדַּאי יֵשׁ לִזָּהֵר בָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ מַנִּחִין הַחוּטִין לְמַעְלָה מֵהַשִּׁעוּר, דְּשִׁעוּר קֶשֶׁר אֲגוּדָל מַשְׁמַע מִן הַפּוֹסְקִים דְּהוּא דְּאוֹרַיְתָא וּלְעִכּוּבָא, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּאֵלִיָּה רַבָּה, אַךְ לְעִנְיַן דִּיעֲבַד צָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה: * **וְנִתְּקוּ מֵחוּטֵי הָעֵרֶב וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שֶׁכָּתַבְנוּ דַּאֲפִלּוּ נַעֲשָׂה זֶה תֵּכֶף אַחַר חֻלְיָא הָרִאשׁוֹנָה ׳הַקֶּשֶׁר שֶׁעַל גַּבֶּיהָ, וְהוּא נִלְמָד מִבְּסָמוּךְ סָעִיף יג, דְּבָזֶה מִתְכַּשֵּׁר הַצִּיצִית. וּמַה שֶּׁכָּתַב הַפְּרִי־מְגָדִים בְּאֵשֶׁל־אַבְרָהָם בְּסוֹף סָעִיף־קָטָן יג לְעִנְיַן קֶרַע שֶׁנַּעֲשָׂה, דְּמִסְתַּפֵּק שָׁם אִי עֲשִׂיָּה הוּא קֶשֶׁר לְבַד אוֹ חֻלְיָא גַּם־כֵּן, רוֹצֶה לוֹמַר דִּשְׁמָּא הֲלָכָה כְּהָעוֹלַת־תָּמִיד דִּבְקֶשֶׁר לְבַד הוּא גַּם־כֵּן מִתְקַיֵּם בָּהּ שֵׁם גְּדִיל, הִיא רַק מִצָּרֵף סָפֵק וְזֶה לְעִנְיַן קָטָן דַּאֲצִלּוֹ הַחִיּוּב צִיצִית הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן, כִּדְמוּכָח שָׁם לְהַמְעַיֵּן, אֲבָל לְעִנְיַן גָּדוֹל פְּשִׁיטָא וּפְשִׁיטָא דְּנַקְטִינָן כְּרֹב הַפּוֹסְקִים וְכִמְעַט כֻּלָּם, דְּדַוְקָא עִם הַחֻלְיָא, וּבְלָאו הָכִי לֹא נָפֵק מִן הַתּוֹרָה. וּלְפִי הַנִּרְאֶה לֹא הָיָה בְּיָדוֹ סֵפֶר עוֹלַת־תָּמִיד, רַק מַה שֶּׁהוּבָא מִמֶּנּוּ בַּפּוֹסְקִים, כִּי עֲזָרַנִי ד׳ שֶׁהִשַּׂגְתִּי סֵפֶר עוֹלַת־תָּמִיד וְרָאִיתִי בּוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ בְּהֶדְיָא דְּהַקֶּשֶׁר עִם הַכְּרִיכָה שְׁנֵיהֶם דַּוְקָא הוּא מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא לְעִנְיַן תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי סְבִירָא לֵהּ כֵּיוָן דְּכָל אֶחָד מִנַּיְהוּ מְעַכֵּב, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲשׂוּיִים בְּכַשְׁרוּת, וְכֵן סְבִירָא לֵהּ לְהַלְּבוּשׁ, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה, בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה לְכֻלֵּי עָלְמָא צָרִיךְ דַּוְקָא חֻלְיָא עִם הַקֶּשֶׁר. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן זֶה שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הַלְּבוּשׁ בְּמַה שֶּׁכָּתַב דְּקֶשֶׁר אֶחָד סַגִּי מִדְּאוֹרַיְתָא וְכוּ׳, וְהִשִּׂיג עָלָיו הַרְבֵּה, וּבֶאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ הוּא בִּפְשִׁיטוּת, דִּשְׁנֵי הַקְּשָׁרִים שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין, אֶחָד קֹדֶם הַחֻלְיָא הָרִאשׁוֹנָה וְאֶחָד לְאַחַר הַחֻלְיָא, אֶחָד מֵהֶן לְבַד הוּא מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵיהֶם מִטַּעַם סָפֵק שֶׁמָּא הֲלָכָה כְּפֵרוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁבְּרַשִׁ״י מְנָחוֹת לט ע״א, הוּבָא בְּתוֹסָפוֹת שָׁם ד״ה קֶשֶׁר, אוֹ כְּפֵרוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּרַשִׁ״י, שֶׁהוּא הַקֶּשֶׁר שֶׁאַחַר הַחֻלְיָא, וְכֵן הוּבָא בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א. אֲבָל לְעוֹלָם מוֹדֶה הַלְּבוּשׁ גַּם־כֵּן דִּבְעִינַן קֶשֶׁר וְגַם הַחֻלְיָא שְׁנֵיהֶם מִדְּאוֹרַיְתָא. וְכֵן מוּכָח מֵהָעוֹלַת־תָּמִיד דְּזֶה הוּא דַּעַת הַלְּבוּשׁ. וְכֵן מוּכָח מִלְּשׁוֹנוֹ שָׁם דְּזֶה הוּא סְפֵקוֹ, עַיֵּן שָׁם, וּבְחִנָּם הִשִּׂיג עָלָיו הָאֵלִיָּה רַבָּה, וְלֹא דָּק בִּלְשׁוֹנוֹ: * **עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בּוֹ כַּשִּׁעוּר.** עַיֵּן בָּרַמְבַּ״ם שֶׁמְּבֹאָר דַּאֲפִלּוּ לֹא נִשְׁאַר רַק כָּל־שֶׁהוּא כָּשֵׁר: * **לֹא יַטִּיל בּוֹ.** וְטַלִּיתִים שֶׁיֵּשׁ בִּשְׂפַת הַבֶּגֶד אָרוּג כְּעֵין תְּכֵלֶת וְהוּטִים כְּפוּלִים, אֵין זֶה שָׂפָה אֶלָּא בֶּגֶד מַמָּשׁ הוּא [פמ״ג]: * **וְטוֹב שֶׁיִּמְדֹּד וְכוּ׳.** כָּתַב

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(לט) פְּרִי־מְגָדִים: (מ) בְּסִימָן טו בְּבֵית־יוֹסֵף: (מא) עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: (מב) לְבוּשׁ: (מג) פְּרִי־מְגָדִים וּלְבוּשֵׁי־שְׂרָד: (מד) שֻׁלְחָן־שְׁלֹמֹה: (מה) בֵּית־יוֹסֵף: (מו) מָגֵן־אַבְרָהָם: (מז) חַיֵּי־אָדָם:

תַּרְגּוּם: 1 שְׂפַת הָאֶרֶג. 2 אִמְרָה [שְׂפַת הַבֶּגֶד].

וְיִהְיֶה תּוֹךְ ג׳ אֶצְבָּעוֹת עִם הַגְּדִיל (ב״י בשם רש״י ורשב״א): **יב** ^א^מְנְיַן חוּטֵי הַצִּיצִיּוֹת בְּכָל כָּנָף (נח) **אַרְבָּעָה כְּפוּלִים** (נט) **שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה**, *וְאִם הוֹסִיף (ס) **פָּסוּל**. (סא) יַחְתֹּךְ רָאשֵׁי הַחוּטִין הָאַרְבָּעָה (יט) **וְיִתְחַבֵּב בַּכָּנָף** וְיִכְפְּלֵם, וְאָז יִהְיוּ שְׁמוֹנָה: **יג** (סב) ^ב^יִזָּהֵר לַחְתֹּךְ רָאשֵׁי הַחוּטִין לַעֲשׂוֹתָם שְׁמוֹנָה קֹדֶם שֶׁיִּכְרֹךְ, שֶׁאִם כָּרַךְ אֲפִלּוּ (כ) (סג) **חֻלְיָא אֶחָד** (פירוש, החלק מהציצית שבין קשר לקשר) (סד) **וְקָשַׁר אֲפִלּוּ קֶשֶׁר אֶחָד** וְאַחַר־כָּךְ חֲתָכָן, פָּסוּל מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי, שֶׁהֲרֵי בְּפָסוּל עֲשָׂאָם: **יד** [*] ^ג^יִקַּח אַרְבָּעָה חוּטִים מִצַּד זֶה וְאַרְבָּעָה מִצַּד זֶה וְיִקְשֹׁר שְׁנֵי פְּעָמִים זֶה עַל גַּב זֶה, וְאַחַר־כָּךְ יִכְרֹךְ חוּט הָאָרֹךְ סָבִיב הַשִּׁבְעָה קְצָת כְּרִיכוֹת, וְקוֹשֵׁר שְׁנֵי פְּעָמִים זֶה עַל גַּב זֶה, וְחוֹזֵר וְכוֹרֵךְ; ^ד^וְכֵן יַעֲשֶׂה עַד שֶׁיַּשְׁלִים לְחָמֵשׁ קְשָׁרִים כְּפוּלִים וְאַרְבָּעָה אֲוִירִים בֵּינֵיהֶם מְלֵאִים כְּרִיכוֹת. אֵין שִׁעוּר (כא) (סה) **לַכְּרִיכוֹת**, (סו) רַק שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַכָּרוּךְ וְהַקְּשָׁרִים (כב) (סז) **רֹחַב** (סח) **אַרְבָּעָה גּוּדָלִים** וְהֶעָנָף **שְׁמוֹנָה גּוּדָלִים**: הגה וְאִם הֶאֱרִיךְ הַצִּיצִית, יִרְאֶה שֶׁשְּׁלִישִׁית יִהְיֶה גְּדִיל (כג) (סט) **וּשְׁנֵי חֲלָקִים עָנָף** (רמב״ם פ״א). ^ה^**וְנוֹהֲגִים לִכְרֹךְ בַּאֲוִיר רִאשׁוֹן שֶׁבַע כְּרִיכוֹת**, (כד) [כד] (ע) **וּבַשֵּׁנִי תֵּשַׁע, וּבַשְּׁלִישִׁי אַחַת־עֶשְׂרֵה, וּבָרְבִיעִי**

א מְנָחוֹת מב קְרָב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, רַמְבַּ״ם פ״א מֵהִלְכוֹת צִיצִית וְנ״י **ב** כְּפָה יא **ג** מְנָחוֹת לח וְלט **ד** הָרֹא״שׁ **ה** בֵּית־יוֹסֵף

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

[*] יִקַּח ד׳ חוּטִים כו׳. וְכָתַב בְּמַח״ב בְּשֵׁם מַלְבּוּשֵׁי יו״ט בְּשֵׁם מַהֲרַ״שׁ שֶׁאִם אֵרַע שֶׁהָיוּ ג׳ מִצַּד זֶה וְה׳ מִצַּד זֶה כָּשֵׁר, ע״ש: [כד] **וּבַשֵּׁנִי**. עבה״ט. וְכָתַב בְּשׁוּ״ת בֵּית־

בַּאֵר הֵיטֵב

וְאִם הַגְּדִיל רָחָב ב׳ אֶצְבָּעוֹת אוֹ ג׳, יַחְתֹּךְ מִקְצָתוֹ; וְה״ה אִם חוּטֵי הַשְּׁתִי בּוֹלְטִין בְּלֹא עֵרֶב אוֹ עֵרֶב בְּלֹא שְׁתִי. מִסְתַּפֵּק בְּמָרְדְּכַי אִם עוֹלִין לְמִנְיָן. מ״א: (יט) **וְיִתְחַבֵּם בַּכָּנָף**. ר״ל לְכַתְּחִלָּה יַחְתֹּךְ קֹדֶם שֶׁיִּתְחַבֵּם. כָּתַב בְּשְׁלָ״ה וּמט״מ שֶׁאַל יַחְתֹּךְ בְּסַכִּין אֶלָּא יִנְשְׁכֵם בְּשִׁנָּיו: (כ) **חֻלְיָא א׳**. פי׳, שֶׁאִם עָשָׂה חֻלְיָא וְקָשַׁר א׳ יָצָא י״ח מִדְּאוֹרַיְתָא, וְא״כ הֲוֵי תַּעֲשֶׂה וְלמ״ה, מ״א. וְע״ת לֹא כ״כ, וְעַיֵּן ט״ז: (כא) **לַכְּרִיכוֹת**. אֲפִלּוּ כָּרַךְ רַבָּא אוֹ לֹא כָּרַךְ בָּהּ אֶלָּא חֻלְיָא אַחַת כְּשֵׁרָה, וְאִם כָּרַךְ כֻּלָּהּ פְּסוּלָה, ב״י. מ״א: (כב) **רֹחַב ד׳ גּוּדָלִים**. וּבר״מ פָּרָשַׁת פִּינְחָס כָּתַב שֶׁיִּהְיֶה בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר כִּמְלֹא אֲגוּדָל. כָּתַב הָרֹא״שׁ שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַחֻלְיוֹת בְּשָׁוֶה, שֶׁזֶּהוּ נוֹי לַצִּיצִית; וְא״כ בָּאֲוִיר הָרִאשׁוֹן יַעֲשֶׂה הַכְּרִיכוֹת רְחוֹקִים זֶה מִזֶּה, וּבַשְּׁנִיָּה לֹא כ״כ, וּבַג׳ יְקָרְבֵם וּבַד׳ יְקָרְבֵם לְגַמְרֵי. וְהַצִּיצִית שֶׁל ר׳ שְׁלֹמֹה מוֹלְכוֹ לֹא הָיוּ שָׁוִים לְגַמְרֵי: (כג) **וּב׳ חֲלָקִים עָנָף**. פָּשׁוּט שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב בְּדִיעֲבַד. כָּתַב בַּכְּתָבִים, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַגְּדִיל חֻלְיוֹת וּבְכָל חֻלְיָא ג׳ כְּרִיכוֹת, כְּלוֹמַר שֶׁלְּאַחַר שֶׁעָשָׂה ג׳ כְּרִיכוֹת יַרְחִיק מְעַט, מ״א: (כד) **וּבַשֵּׁנִי ט׳**. וּבַכַּוָּנוֹת כָּתַב: בַּשֵּׁנִי ח׳, וְכ״כ שְׁלָ״ה מ״א ט״ז, דְּד׳ וְח׳ הוּא שֵׁם שֶׁל י״ה, וְאח״כ י״א הוּא בְּצֵרוּף שֵׁם שֶׁל הֲוָיָ״ה, וְאח״כ י״ג

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּאַרְצוֹת־הַחַיִּים בְּשֵׁם הַבִּרְכֵּי־יוֹסֵף וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים דְּהוּא הַדִּין טַלִּיתִים שֶׁלָּנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם גְּיָן מאב״י בַּשָּׂפָה, מוֹרִדִין מִן הַכָּנָף ג׳ אֶצְבָּעוֹת וּבִכְלַל זֶה הַגְּיָן מאב״י:

* **וְאִם הוֹסִיף פָּסוּל**. עַיֵּן בִּפְרִי־מְגָדִים שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִם קָצַץ הַיְּתֵרוֹת רַק עַד הַגְּדִיל וּבַגְּדִיל נִשְׁאֲרוּ מֵהֶם[72]; דְּאִם הָיָה מוֹצִיא הַיְּתֵרוֹת גַּם מִן הַגְּדִיל כְּשִׁיטָא דְּכָשֵׁר[73], לְפִי מַה

מִשְׁנָה בְרוּרָה

אוֹתָם קֹדֶם הַטָּלַת הַצִּיצִית (מח) בִּמְקוֹם הַכְּנָפוֹת: **יב** (נח) **אַרְבָּעָה כְּפוּלִים**. דְּאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא: ׳גְּדִיל׳ שְׁנַיִם, ׳גְּדִלִים׳ אַרְבָּעָה; פֵּרוּשׁ, אִי הֲוָה כְּתִיב ׳גְּדִיל׳ הֲוָה מַשְׁמַע שְׁתַּיִם, דְּאֵין גְּדִיל בְּפָחוֹת מִשְּׁתַּיִם; הַשְׁתָּא דִּכְתִיב ׳גְּדִלִים׳, אַרְבָּעָה מַשְׁמַע. וּבִזְמַן שֶׁהָיָה תְּכֵלֶת הָיוּ עוֹשִׂין שְׁנַיִם מִתְּכֵלֶת וּשְׁנַיִם מִלָּבָן, וְהָאִידָנָא הֲוֵי לָבָן בִּמְקוֹם תְּכֵלֶת, וְעוֹשִׂין אַרְבָּעָה אֲרֻכִּים מִשֶּׁל לָבָן: (נט) **שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה**. אַחַר שֶׁיַּכְנִיסֵם בַּבֶּגֶד וְיִכְפְּלֵם, מִדִּכְתִיב ׳פְּתִיל׳, כְּעֵין פְּתִילָה, שֶׁהוּא כָּפוּל: (ס) **פָּסוּל**. מִשּׁוּם דְּקָעָבַר בְּבַל תּוֹסִיף. וְהַגְּרַ״א בְּבֵאוּרָיו הִסְכִּים לַהֲלָכָה לְשִׁיטַת הָעִטּוּר הַמּוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף שֶׁסּוֹבֵר דְּאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף, וְכִי פָּסְלִינַן בַּגְּמָרָא בָּזֶה, דַּוְקָא בְּשֶׁהוֹסִיף מִין אַחֵר לְהַחוּטִים [כְּגוֹן חוּטֵי קַנְבּוֹס אוֹ צֶמֶר־גֶּפֶן], אֲבָל בְּאוֹתוֹ הַמִּין מַכְשִׁירִינַן אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה לְהוֹסִיף כַּמָּה שֶׁרוֹצֶה. וְעַיֵּן בְּאַרְצוֹת־הַחַיִּים שֶׁהֵבִיא עוֹד כַּמָּה גְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים שֶׁסּוֹבְרִין כֵּן, וְלָכֵן מַסִּיק דְּאִם עֲשָׂאָם כְּבָר וְאִי אֶפְשָׁר לְתַקְּנָם יָכוֹל לֵילֵךְ בָּהֶם, אֲבָל מִיָּד שֶׁיּוּכַל לְתַקְּנָם צָרִיךְ לְתַקְּנָם. וּבְגוֹרֵעַ מֵהַחוּטִין, לְכֻלֵּי עָלְמָא פָּסוּל, כִּדְאִיתָא בְּבֵית־יוֹסֵף: (סא) **יַחְתֹּךְ**. רוֹצֶה לוֹמַר, לְכַתְּחִלָּה יַחְתֹּךְ קֹדֶם שֶׁיִּתְחַבֵּם בַּכָּנָף [מ״א וביאור הגר״א]. וְיֵשׁ לְחָתְכָם בְּשִׁנָּיו וְלֹא בְּסַכִּין[71]: **יג** (סב) **יִזָּהֵר**. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁאִם עָבַר וְלֹא חֲתָכָן קֹדֶם הַתְּחִיבָה, עַל־כָּל־פָּנִים יִזָּהֵר עַתָּה קֹדֶם הַכְּרִיכָה. וְעַיֵּן ט״ז: (סג) **חֻלְיָא אֶחָד**. אֲפִלּוּ שֶׁל שָׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת: (סד) **וְקָשַׁר וְכוּ׳**. רוֹצֶה לוֹמַר, אִם עָשָׂה חֻלְיָא וְגַם קֶשֶׁר אַחַר הַחֻלְיָא אֲפִלּוּ רַק קֶשֶׁר אֶחָד, יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ מִדְּאוֹרַיְתָא[74] אֲפִלּוּ לֹא עָשָׂה כְּלָל הַקֶּשֶׁר הַסָּמוּךְ לַכָּנָף, וְאִם־כֵּן הֲוֵי תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי[75]; אֲבָל אִם לֹא עָשָׂה הַקֶּשֶׁר שֶׁאַחַר הַחֻלְיָא, אַף שֶׁעָשָׂה הַקֶּשֶׁר רִאשׁוֹן שֶׁקֹּדֶם הַחֻלְיָא, לֹא נִגְמַר עֲדַיִן עֲשִׂיַּת הַצִּיצִית, דִּבְלֹא הַקֶּשֶׁר הַחֻלְיָא אֵינוֹ מִתְקַיֵּם כְּלָל וְאֵין כָּאן גְּדִיל, וְעַל־כֵּן יָכוֹל לַחְתֹּךְ הַחוּטִין. (*) וְיֵשׁ מַחְמִירִין, וּלְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם[76]. וְדַע, דְּמַה שֶּׁכָּתַב ׳קֶשֶׁר אֶחָד׳ רוֹצֶה לוֹמַר מֵהַחֲמִשָּׁה קְשָׁרִים שֶׁרְגִילִין לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הוּא הָיָה שְׁתֵּי פְּעָמִים זֶה עַל גַּב זֶה, כִּדִלְקַמָּן, דִּבְלָאו הָכִי לֹא מִקְּרֵי קֶשֶׁר, שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם[77]: **יד** (סה) **לַכְּרִיכוֹת**. רוֹצֶה לוֹמַר, לְמִנְיַן הַכְּרִיכוֹת. וְגַם מִנְיַן הַחֻלְיוֹת וְהַקְּשָׁרִים אֵין מְעַכֵּב מִדִּינָא, רַק הוּא לְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, כִּי הַחֲמִשָּׁה קְשָׁרִים רֶמֶז שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֹּר הַחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, וּכְפִילַת הַקְּשָׁרִים הַחֲמִשָּׁה שֶׁעוֹלֶה י׳, רֶמֶז לַעֲשָׂרָה סְפִירוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּדְאִיתָא לְקַמָּן בְּסִימָן כד; וְטַעַם הַחֻלְיוֹת עַיֵּן בְּבֵית־יוֹסֵף: (סו) **רַק שֶׁיִּהְיוּ וְכוּ׳**. וּמַה דְּאִיתָא בִּסְעִיף יג ׳שֶׁאִם כָּרַךְ אֲפִלּוּ חֻלְיָא אֶחָד׳. אֲבָאֵר אֶת שֹׁרֶשׁ הַדָּבָר: כִּי קִבְּלוּ חֲזַ״ל דִּבְעִינַן בְּצִיצִית גְּדִיל, וְהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה מְכֻרָךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ״גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ״, וְגַם יִהְיֶה בּוֹ חוּטִין נִפְרָדִים כִּדְכְתִיב ״צִיצִת״, כְּמוֹ ״בְּצִיצִת רֹאשִׁי״, אַךְ מִן הַתּוֹרָה אֵין שִׁעוּר לְאֹרֶךְ הַגְּדִיל, אֶלָּא אֲפִלּוּ אִם לֹא כָּרַךְ רַק שָׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת וְעָשָׂה עַל גַּבֵּיהֶן קֶשֶׁר לְמַעְלָה, דְּגַם זֶה הוּא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, מִתְקַיֵּם בָּזֶה שֵׁם גְּדִיל וּבָזֶה כְּבָר נִגְמַר הַמִּצְוָה מִדְּאוֹרַיְתָא; וְזֶהוּ טַעַם דִּבְרֵי הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ שָׁם, וְעַל זֶה יֵשׁ לִסְמֹךְ בְּעֶרֶב־שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה כְּשֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי לַעֲשׂוֹת בְּתִקּוּנוֹ, וּמֻתָּר לָצֵאת בּוֹ בְּשַׁבָּת וּלְבָרֵךְ (וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיַּעֲשֶׂה אָז גַּם הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן שֶׁקֹּדֶם הַחֻלְיָא, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ נוֹהֲגִין, כְּדֵי לָצֵאת גַּם דַּעַת מִקְצָת הַפּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִים דְּעַל זֶה הַקֶּשֶׁר כִּוְּנוּ חֲזַ״ל דְּהוּא דְּאוֹרַיְתָא). וְכָל זֶה מִדְּאוֹרַיְתָא, אֲבָל מִדְּרַבָּנָן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁלִישׁ גְּדִיל וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים פְּתִיל. וְכֵיוָן שֶׁאֹרֶךְ הַחוּטִין הוּא י״ב גּוּדָלִין, כְּנַ״ל בִּסְעִיף ד, יַעֲשֶׂה ד׳ גּוּדָלִין גְּדִיל שֶׁהֵם הַכְּרִיכוֹת, וְיַשְׁאִיר ח׳ גּוּדָלִין חוּטִין נִפְרָדִים, שֶׁכָּךְ הוּא נוֹי הַצִּיצִית[76]. וְעַל־כֵּן אִם עָשָׂה חֻלְיָא אַחַת בְּעֶרֶב־שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, צָרִיךְ לְהַשְׁלִים הַכֹּל אַחַר הַשַּׁבָּת, דְּאִי לָאו הָכִי הוּא עוֹבֵר עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים[79]. וְיֵשׁ שֶׁנִּכְשָׁלִין בָּזֶה: (סז) **רֹחַב וְכוּ׳**. הַיְנוּ לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל בְּדִיעֲבַד אֲפִלּוּ אִם כָּרַךְ רֻבּוֹ כָּשֵׁר, דְּעַל־כָּל־פָּנִים יֵשׁ כָּאן גַּם־כֵּן פְּתִיל; אֲבָל אִם כָּרַךְ כֻּלָּהּ, פָּסוּל: (סח) **אַרְבָּעָה גּוּדָלִים**. עִם הַקְּשָׁרִים. וּבְרַעְיָא מְהֵימְנָא כָּתַב, שֶׁיִּהְיֶה בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר כִּמְלֹא אֲגוּדָל[80]. כָּתַב הָרֹא״שׁ, שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַחֻלְיוֹת בְּשָׁוֶה, שֶׁזֶּהוּ נוֹי צִיצִית; וְאִם־כֵּן בָּאֲוִיר הָרִאשׁוֹן יַעֲשֶׂה הַכְּרִיכוֹת רְחוֹקִים זֶה מִזֶּה, וְאַחַר־כָּךְ בְּכָל אֲוִיר יוֹתֵר מְקֹרָב [מ״א]: (סט) **וּשְׁנֵי חֲלָקִים עָנָף**. עַיֵּן בְּבֵאוּר מַהֲרְשַׁ״ל עַל הַסְּמַ״ג. וּלְכֻלֵּי עָלְמָא אֵינוֹ מְעַכֵּב בְּדִיעֲבַד וְכַנַּ״ל[81]: (ע) **וּבַשֵּׁנִי תֵּשַׁע**. וּבַכַּוָּנוֹת כָּתוּב: בַּשֵּׁנִי שְׁמוֹנֶה, וְכֵן הִסְכִּימוּ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מח) כֵּן כָּתַב הַפְּרִי־מְגָדִים וּשְׁאָרֵי הָאַחֲרוֹנִים: (*) זֶה דוּא הָעוֹלַת־תָּמִיד, וּלְבוּשׁ וּמָגֵן־אַבְרָהָם וְט״ז חוֹלְקִין. וְעַיֵּן בְּא״ע סִימָן קכה ס״ד בְּט״ז סק״י דְּמַחְמִיר שָׁם, וְאוּלַי לְעִנְיַן תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי מְקִלִּינַן כֹּל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה הַצְּרִיכָה לְעֶצֶם הַהֶכְשֵׁר. וְעַיֵּן סֻכָּה יא בַּגְּמָרָא: